

DPN 5909

Title : तिङन्त व्युत्पत्ति प्रकार , धातु रूपावली
TINŚANTA VYUTPAṬṬI, PRAKĀRA DHĀTU RŪPĀVALI

Run. No. 6600

Cat. No.

Micro. No.

Subject व्याकरण Grammar

Religion : Hindu / Bauddha

Language : Skt. / New. / Nep. / Skt. - New. / Maith. - New. / New. - Nep. /

Size in cms. 24 x 12.5

Folios 25

Lines (in a page) 9/10

Compl. / Incompl.

Missingsolo /
Chapt. / act /

निवर्तमान पत्राङ्कः 2-१८९

Author / translator

Scribe / donor

१९/१-९

फणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Phaniendra Ratna Vajracarya

Script : New. / Dev. / Bhuj. / Ran. /

Illus. :

Material : palmleaf / paper / thyasaphu /

Condition : fine / damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

धातुरूपावली

नायामाशिषिचलोऽ तत्रभवतादितिरूपमाशिष्येव ॥ भवतु १ भवतात् १ भवताम् २
भवन्तु ३ प्र० ॥ भव १ भवतात् १ भवन्तम् २ भवन्त ३ म० ॥ भवानि १ भवाव २ भवाम ३ उ० ॥
अनद्यतनभूते लङ् ॥ अभवत् १ अभवताम् २ अभवन् ३ प्र० ॥ अभवः अभवन्तम् २ अभव
न्त ३ म० ॥ अभवम् १ अभवाव २ अभवाम ३ उ० ॥ विधौतिमन्त्ररोगासचारानुज्ञायां सत्कार
क पूर्वव्यापारे प्रार्थनायां प्रश्ने च लिङ् ॥ भवेत् १ भवेताम् २ भवेयुः ३ प्र० ॥ भवेः १ भवेन्तम् २ भवेन्त ३
म० ॥ भवेयम् १ भवेव २ भवेम ३ उ० ॥ आशिषिलिङ् ॥ भूयात् १ भूयास्ताम् २ भूयासुः ३
प्र० ॥ भूयाः १ भूयास्तम् २ भूयास्त ३ म० ॥ भूयासम् १ भूयास्व २ भूयास्म ३ उ० ॥ भूते लुङ् ॥
अभूत् १ अभूताम् २ अभूवन् ३ प्र० ॥ अभूः १ अभून्तम् २ अभून्त ३ म० ॥ अभून्तम् १ अभूव
न्तम् २ अभूम् ३ उ० ॥ क्रियाया अनिष्पत्तौ हेतुहेतुमज्ञावे लुङ् ॥ अभविष्यत् १ अभविष्यताम् २

फराणीन्द्ररत्न वज्राचार्य

॥धा.रु॥
॥२॥

अभविष्यत् ३ प्र०॥ अभविष्यः १ अभविष्यतम् २ अभविष्यत ३ म०॥ अभविष्यम् १ अ
भविष्याव २ अभविष्याम ३ उ०॥ भवतेर्गिच ॥ अत्रपरस्मैपदानि ॥ लट् ॥ भावयति १ भा
वयतः २ भावयन्ति ३ प्र०॥ भावयसि १ भावयथः २ भावयथ ३ म०॥ भावयामि १ भावयावः २
भावयामः ३ उ०॥ लिट् ॥ भावयाञ्चकार १ भावयाञ्चक्रुः २ भावयाञ्चक्रुः ३ प्र०॥ भाव
याञ्चकथ १ भावयाञ्चक्रुथः २ भावयाञ्चक्रु ३ म०॥ भावयाञ्चकार १ भावयाञ्चकर १
भावयाञ्चक्रुव २ भावयाञ्चक्रुम ३ उ०॥ भावयाम्भूव १ भावयाम्भूवतुः २ भावयाम्भू
भूवुः ३ प्र०॥ भावयाम्भूविथ १ भावयाम्भूवथुः २ भावयाचभूविम ३ म०॥ भावयाम्भू
व १ भावयाम्भूविव २ भावयाम्भूविम ३ उ०॥ भावयामास १ भावयामासतुः २ भाव
वयामासुः ३ प्र०॥ भावयामासिथ १ भावयामासथुः २ भावयामास ३ म०॥ भावयामास १

॥उरु॥
॥२॥

भावयामासिव २ भावयामासिम ३ उ०॥ लुट् ॥ भावयिता १ भावयितांशे २ भावयितारः ३
प्र०॥ भावयितासि १ भावयितास्थः २ भावयितास्थ ३ म०॥ भावयितास्मि १ भावयितास्वः २
भावयितास्मः ३ उ०॥ लृट् ॥ भावयिष्यति १ भावयिष्यतः २ भावयिष्यन्ति ३ प्र०॥ भावयि
ष्यसि १ भावयिष्यथः २ भावयिष्यथ ३ म०॥ भावयिष्यामि १ भावयिष्यावः २ भावयिष्या
मः ३ उ०॥ लोट् ॥ भावयतु १ भावयतात् २ भावयताम् ३ भावयतु ३ प्र०॥ भावय १ भावय
तात् २ भावयतम् ३ भावयत ३ म०॥ भावयानि १ भावयाव २ भावयाम ३ उ०॥ लङ् ॥ अ
भावयत् १ अभावयताम् २ अभावयत् ३ प्र०॥ अभावयः १ अभावयतम् २ अभावयत ३
म०॥ अभावयम् १ अभावयाव २ अभावयाम ३ उ०॥ विधि ॥ लिङ् ॥ भावयत् १ भावय
ताम् २ भावयेयुः ३ प्र०॥ भावयेः १ भावयेतम् २ भावयेत ३ म०॥ भावयेयम् १ भावयेव २

भा.रु
३

भावयेम ३३०॥ आशीर्लिङ् ॥ भाव्यान् १ भाव्यास्ताम् २ भाव्यासुः ३५०॥ भाव्याः १ भाव्यास्तम् २
भाव्यास्तम् ३५०॥ भाव्यासम् १ भाव्यास्व २ भाव्यास्म ३३०॥ लुङ् ॥ अवीभवत् १ अवीभवताम् २
अवीभवन् ३५०॥ अवीभवभः १ अवीभवतम् २ अवीभवत ३५०॥ अवीभवं १ अवीभवाव २
अवीभवाम ३३०॥ लृङ् ॥ अभावयिष्यत् १ अभावयिष्यन्तम् २ अभावयिष्यन्त ३५०॥ अ
भावयिष्यः १ अभावयिष्यन्तम् २ अभावयिष्यन्त ३५०॥ अभावयिष्यम् १ अभावयिष्याव २
अभावयिष्याम् ३३०॥ अथात्मनेपदानि ॥ भावयन्ते १ भावयेन्ते २ भावयन्ते ३५०॥ भाव
यन्ते १ भावयेथे २ भावयन्ते ३५०॥ भावये १ भावयावहे २ भावयामहे ३३०॥ लिङ् ॥ भाव
याञ्चक्रे १ भावयाञ्चक्रान्ते २ भावयाञ्चक्रिरे ३५०॥ भावयाञ्चक्रवे १ भावयाञ्चक्राथे २ भाव
याञ्चक्रहे ३५०॥ भावयाञ्चक्रे १ भावयाञ्चक्रवहे २ भावयाञ्चक्रमहे ३३०॥ एवंभावया

गुरु
३

स्वभूवेत्यादि ॥ एवंभावयामासेत्यादि ॥ लुङ् ॥ भावयिता १ भावयितारौ २ भावयितारः ५०
भावयितासे १ भावयितासाथे २ भावयिध्वे ३५०॥ भावयिताहे १ भावयितास्वहे २ भावयि
तास्महे ३३०॥ लृङ् ॥ भावयिष्यन्ते १ भावयिष्येन्ते २ भावयिष्यन्ते ३५०॥ भावयिष्यसे १ भा
वयिष्येथे २ भावयिष्ये ३५०॥ भावयिष्ये १ भावयिष्यावहे २ भावयिष्यामहे ३३०॥ लोङ् ॥
भावयताम् १ भावयेताम् २ भावयन्ताम् ३५०॥ भावयस्व १ भावयेथाम् २ भावयध्वम् ३५०॥
भावये १ भावयावहे २ भावयामहे ३३०॥ लङ् ॥ भावयन् १ अभावयेताम् २ अभावयन्त ३
५०॥ अभावये १ अभावयावहि २ अभावयामहि ३३०॥ विधिलिङ् ॥ भावयेत १ भावये
१ अभावयथाः १ अभावयथाम् २ अभावयध्वम् ३५०॥ याताम् २ भावयेरन् ३५०॥ भा
वयेथाः १ भावयेयाथाम् २ भावयेध्वम् ३५०॥ भावयेय १ भावयेवहि २ भावयेमहि ३३०॥

धा.रु
४

आशीलिङ् ॥ भावयिषीष्ट १ भावयिषीयास्ताम् २ भावयिषीरन् ३ प्र० ॥ भावयिषीष्टाः १
भावयिषीयास्ताम् २ भावयिषीकुं ३ म० ॥ भावयिषीय १ भावयिषीवहि २ भावयिषीम
हि ३ उ० ॥ लुङ् ॥ अवीभवत् १ अवीभवेताम् २ अवीभवन्त ३ प्र० ॥ अवीभवथाः १ अवी
भवेताम् २ अवीभवधम् ३ म० ॥ अवीभवे १ अवीभवावहि २ अवीभवामहि ३ उ० ॥ लृङ् ॥
अभावयिष्यत् १ अभावयिष्येताम् २ अभावयिष्यन्त ३ प्र० ॥ अभावयिष्यथाः १ अभा
वयिष्येताम् २ अभावयिष्यधम् ३ म० ॥ अभावयिष्ये १ अभावयिष्यावहि २ अभा
वयिष्यामहि ३ उ० ॥ भवतेः सन् ॥ लङ् ॥ बुभूषति १ बुभूषतः २ बुभूषन्ति ३ प्र० ॥ बुभू
षसि १ बुभूषथः २ बुभूषथ ३ म० ॥ बुभूषामि १ बुभूषावः २ बुभूषामः ३ उ० ॥ लिङ् ॥ व
भूषाच्चकारेत्यादि ॥ बुभूषाम्भूवेत्यादि ॥ बुभूषामासेत्यादि पूर्ववत् ॥ लुङ् ॥ बुभूषिता १

गृह
४

बुभूषितारौ २ बुभूषितारः ३ प्र० ॥ बुभूषितासि १ बुभूषितास्थः २ बुभूषितास्थ ३ म० ॥ बु
भूषितास्मि १ बुभूषितास्वः २ बुभूषितास्मः ३ उ० ॥ लृङ् ॥ बुभूषिष्यति १ बुभूषिष्यतः २ बु
भूषिष्यतः २ बुभूषिष्यन्ति ३ प्र० ॥ बुभूषिष्यसि १ बुभूषिष्यथः २ बुभूषिष्यथ ३ म० ॥ बु
भूषिष्यामि १ बुभूषिष्यावः २ बुभूषिष्यामः ३ उ० ॥ लोङ् ॥ बुभूषतु १ बुभूषतात् १ बुभू
षताम् २ बुभूषन्तु ३ प्र० ॥ बुभूष १ बुभूषतात् १ बुभूषतम् २ बुभूषत ३ म० ॥ बुभूषाणि १
बुभूषाव २ बुभूषाम ३ उ० ॥ लङ् ॥ अबुभूषत् १ अबुभूषताम् २ अबुभूषन् ३ प्र० ॥
अबुभूषः १ अबुभूषतम् २ अबुभूषत ३ म० ॥ अबुभूषम् १ अबुभूषाव २ अबुभूषा
म ३ उ० ॥ विधिलिङ् ॥ बुभूषेत १ बुभूषेतां २ बुभूषेयुः ३ प्र० ॥ बुभूषेः १ बुभूषेतम् २
बुभूषेत ३ म० ॥ बुभूषेयम् १ बुभूषेव २ बुभूषेम ३ उ० ॥ आशीलिङ् ॥ बुभूष्यात् १

उभूष्यास्ताम् २ उभूष्यासुः ३ प्र० ॥ उभूष्याः १ उभूष्यास्तम् २ उभूष्यास्त ३ म० ॥ उभूष्यासम् १
 उभूष्यास्व २ उभूष्यास्म ३ उ० ॥ लृङ् ॥ अउभूषीत १ अउभूषिष्टाम् २ अउभूषिषुः ३ प्र० ॥ अ
 उभूषीः १ अउभूषिष्टम् २ अउभूषिष्ट ३ म० ॥ अउभूषिषम् १ अउभूषिष २ अउभूषिष्य ३
 उ० ॥ लृङ् ॥ अउभूषिष्यत १ अउभूष्यताम् २ अउभूषिष्यन् ३ प्र० ॥ अउभूषिष्यः १ अउभूष्य
 तम् २ अउभूष्यत ३ म० ॥ अउभूषिष्यम् १ अउभूष्याव २ अउभूष्याम ३ उ० ॥ भवतेर्यङ् ॥ लृङ् ॥
 वोभूष्यान्वक्रेड्त्वादि ॥ एवं वोभूष्यान्व भूवेत्यादि ॥ वोभूष्यामासेत्यादि च पूर्ववत् ॥ लृङ् ॥ वो
 भूयिता १ वोभूयितागै २ वोभूयितारः ३ प्र० ॥ वोभूयितासे १ वाभूयितासाथे २ वोभूयिताथ्वे ३
 म० ॥ वोभूयिताहे १ वोभूयितास्वहे २ वोभूयितास्महे ३ उ० ॥ लृङ् ॥ वोभूषिष्यते १ वोभूयि
 ष्येते २ वोभूयिष्यन्ते ३ प्र० ॥ वोभूषिष्यसे १ वोभूयिष्येथे २ वोभूयिष्यथ्वे ३ म० ॥ वोभूयिष्ये १

वोभूयिष्यावहे २ वोभूयिष्यामहे ३ उ० ॥ लोङ् ॥ वोभूयताम् १ वोभूयेताम् २ वोभूयन्ताम् ३ प्र०
 वोभूयस्व १ वोभूयेथाम् २ वोभूयध्वम् ३ म० ॥ वोभूयै १ वोभूयावहे २ वोभूयामहे ३ उ० ॥
 लृङ् ॥ अउवोभूयत १ अउवोभूयेताम् २ अउवोभूयन्त ३ प्र० ॥ अउवोभूयथाः १ अउवोभूयेथाम् २
 अउवोभूयध्वम् ३ म० ॥ अउवोभूयावहि २ अउवोभूयामहि ३ उ० ॥ विधिलिङ् ॥ वोभूयेत १ वोभू
 येयानाम् २ वोभूयेरन् ३ प्र० ॥ वोभूयेथाः १ वोभूयेयाथाम् २ वोभूयध्वम् ३ म० ॥ वोभूयेय १
 वोभूयेवहि २ वोभूयेमहि ३ उ० ॥ आशीर्लिङ् ॥ वोभूयिषीष्ट १ वोभूयिषीयास्ताम् २ वोभू
 यिषीरन् ३ प्र० ॥ वोभूयिषीष्टाः १ वोभूयिषीयास्थाम् २ वाभूयिषीध्वम् ३ वोभूयिषीकुम्
 ३ म० ॥ वोभूयिषीव १ वोभूयिवहि २ वोभूयिषीमहि ३ उ० ॥ लृङ् ॥ अउवोभूयिष्ट १ अउवोभूयि
 ष्याताम् २ अउवोभूयिषत ३ प्र० ॥ अउवोभूयिष्टाः १ अउवोभूयिषाथाम् २ अउवोभूयिषिध्वम् ३

भा.रू
६

अवोभूयिषिदुम् ३ म०॥ अवोभूयिषि १ अवोभूयिष्यहि २ अवोभूयिष्यहि ३ उ०॥ लृङ्॥ अ
वोभूयिष्यत १ अवोभूयिष्येताम् २ अवोभूयिष्यन्ते ३ प्र०॥ अवोभूयिष्यथाः १ अवोभूयिष्ये
थाम् २ अवोभूयिष्यध्वम् ३ म०॥ अवोभूयिष्ये १ अवोभूयिष्यावहि २ अवोभूयिष्यामहि ३ उ०॥
भवतेर्यङ्लुक्॥ लृङ्॥ वोभवीति १ वोभोति २ वोभूतः ३ वोभुवंति ३ प्र०॥ वोभोषि १ वोभवी
षि १ वोभूधः २ वोभूथ ३ म०॥ वोभवीमि १ वोभोमि १ वोभूवः २ वोभूमः ३ उ०॥ लिङ्॥ वो
भवाञ्चकारेत्यादि वोभवाम्बभूवेत्यादि वोभवामासेत्यादिच पूर्ववत्॥ लृङ्॥ वोभविता १
वोभवितोरो २ वोभविगारः ३ प्र०॥ वोभवितामि १ वोभवितास्थः २ वोभवितास्थ ३ म०॥
वोभवितास्मि १ वोभवितास्वः २ वोभवितास्मः ३ उ०॥ वोभविष्यति १ वोभविष्यतः २ वो
भविष्यन्ति ३ प्र०॥ वोभविष्यसि १ वोभविष्यथः २ वोभविष्यथ ३ म०॥ वोभविष्यामि १ वो
लृङ् २

गृह
६

भविष्यावः २ वोभविष्यामः ३ उ०॥ लोङ्॥ वोभवीतु १ वोभोतु १ वोभूतात् १ वोभूताम् २ वोभ
वन्तु ३ प्र०॥ वोभूहि १ वोभूतात् १ वोभूतम् २ वाभूत ३ म०॥ वोभवानि १ वोभवान् २ वाभवाम ३
उ०॥ लृङ्॥ अवोभोतु १ अवोभवीतु १ अवोभूताम् २ अवोभवः ३ प्र०॥ अवोभवीः १ अवोभोः
अवोभूतम् २ अवोभूत ३ म०॥ अवोभवम् १ अवोभूव २ अवोभूम ३ उ०॥ विधिलिङ्॥
वोभूयात् १ वोभूयाताम् २ वोभूयुः ३ प्र०॥ वोभूयाः १ वोभूयातम् २ वोभूयात ३ म०॥ वोभू
याम् १ वोभूयाव २ वोभूयाम ३ उ०॥ आशीलिङ्॥ वोभूयात् १ वोभूयास्ताम् २ वोभूयासुः
प्र०॥ वोभूयाः १ वोभूयास्तम् २ वाभूयास्त ३ म०॥ वोभूयासम् १ वोभूयास्व २ वोभूयास्म ३
उ०॥ लृङ्॥ अवोभूवीत् १ अवोभोत् १ अवोभूताम् २ अवोभूवः ३ प्र०॥ अवोभोः १ अवो
भूवीः १ अवोभूतम् २ अवोभूत ३ म०॥ अवोभवम् १ अवोभूव २ अवोभूम ३ उ०॥ लृङ्॥

७

अवोभविष्यत् १ अवोभविष्यताम् २ अवोभविष्यन् ३ प्र० ॥ अवोभविष्यः १ अवोभवि
ष्यताम् २ अवोभविष्यन् ३ म० ॥ अवोभविष्यम् १ अवोभविष्याव २ अवोभविष्याम
३ उ० ॥ ॥ अथ रुद्रार्थकः शब्दिकरणोऽकर्मक आत्मनेपदवानेधधातुः ॥ लट् ॥
सधते १ सधते २ सधते ३ प्र० ॥ सधसे १ सधथे २ सधधे ३ म० ॥ सधे १ सधावहे २ सधामहे ३
उ० ॥ लिट् ॥ सधाञ्चक्रे १ सधाञ्चक्राते २ सधाञ्चक्रिरे ३ इत्यादि ॥ सवमेधास्वभूवेत्यादि ॥
सधामासेत्यादिच पूर्ववत् ॥ लुट् ॥ सधिता १ सधितागौ २ सधिताः ३ प्र० ॥ सधितासे १ सधिता
साथे २ सधिताधे ३ म० ॥ सधिताहे १ सधितास्वहे २ सधितास्महे ३ उ० ॥ लृत् ॥ सधिष्य
ते १ सधिष्येते २ सधिष्यन्ते ३ प्र० ॥ सधिष्यसे १ सधिष्यथे २ सधिष्यधे ३ म० ॥ सधिष्य १
सधिष्यावहे २ सधिष्यामहे ३ उ० ॥ लोट् ॥ सधताम् १ सधेताम् २ सधन्ताम् ३ प्र० ॥

७५
७

सधस्व १ सधेथाम् २ सधधम् ३ म० ॥ सधे १ सधावहे २ सधामहे ३ उ० ॥ लङ् ॥ सधेत् १
सधेताम् २ सधेत् ३ प्र० ॥ सधेथाः १ सधेथाम् २ सधधम् ३ म० ॥ सधे १ सधावहि २ स
धामहि ३ उ० ॥ विधिलिट् ॥ सधेत् १ सधेयाताम् २ सधेरन् ३ प्र० ॥ सधेथाः १ सधेथाम् २
सधधम् ३ म० ॥ सधेय सधावहि २ सधामहि ३ उ० ॥ आशीलिट् ॥ सधिषीष्ट १ सधिषीः
यास्ताम् २ सधिषीरन् ३ प्र० ॥ सधिषीष्टाः १ सधिषीयास्थाम् २ सधिषीधम् ३ म० ॥ सधि
षीय १ सधिषीवहि २ सधिषीमहे ३ उ० ॥ लुङ् ॥ सधिष्ट १ सधिषाताम् २ सधिषन् ३ प्र०
सधिष्टाः १ सधिषाथाम् २ सधिधम् ३ सधिङ् ३ म० ॥ सधिषि १ सधिषहि २ सधिषमहि ३
उ० ॥ लृङ् ॥ सधिष्यन् १ सधिष्येताम् २ सधिष्यन्त ३ प्र० ॥ सधिष्यथाः १ सधिष्येथाम् २
सधिष्यधम् ३ म० ॥ सधिष्ये १ सधिष्यावहि २ सधिष्यामहि ३ उ० ॥ अथ लुग्विकरणाः

भा.रु
८

सकर्मकः परस्मैपदवान्ज्ञानार्थकाविदधातुः ॥ लृट् ॥ वेद १ विदतुः २ विदुः ३ प्र० ॥
वेत्थे १ विदथुः २ विदः ३ म० ॥ वेद १ विद २ विद्म ३ उ० ॥ वेत्ति १ विन्नः २ विदन्ति ३ प्र०
वेत्ति १ वित्थः २ वित्थ ३ म० ॥ वेत्ति १ विदः २ विद्म ३ उ० ॥ लिट् ॥ विवेद १ विविदतुः २
विविदुः ३ प्र० ॥ विवेदिथ १ विविदथुः २ विविद ३ म० ॥ विवेद १ विविदिव २ विवि
दिम ३ उ० ॥ विदाश्चकारेत्यादि विदाम्भूवेत्यादिविदामासत्यादिच पूर्ववत् ॥
लृट् ॥ वेदिता १ वेदितागैवेदिताः ३ प्र० ॥ वेदितामि १ वेदितास्यः २ वेदितास्य ३ म०
वेदितामि १ वेदितास्वः २ वेदितास्मः ३ उ० ॥ लृट् ॥ वेदिष्यते १ वेदिष्यतः २ वेदिष्य
न्ति ३ प्र० ॥ वेदिष्यामि १ वेदिष्याथः २ वेदिष्याथ ३ म० ॥ वेदिष्यामि १ वेदिष्यावः २
वेदिष्यामः ३ उ० ॥ लोट् ॥ विदाकूरोतु विदाकूरुतात् १ विदाकूरुताम् २ विदाकू

ग्रह
८

र्वन्तु ३ प्र० ॥ विदाकूरु विदाकूरुतात् १ विदाकूरुताम् २ विदाकूरुत ३ म० ॥ विदाकू
रवाणि १ विदाकूरवाव २ विदाकूरवाम ३ उ० ॥ वेत्तु १ विन्तात् १ विन्ताम् २ विदन्तु ३ प्र०
विन्ति १ विन्तात् १ विन्तम् २ विन्त ३ म० ॥ वेदन्ति १ वेदाव २ वेदाम ३ उ० ॥ लृट् ॥ अवेत् १
अविन्ताम् २ अविदुः ३ प्र० ॥ अवेः १ अवेत् १ अविन्तम् २ अविन्त ३ म० ॥ अवेदम् १ अ
विद २ अविद्म ३ उ० ॥ विधिलिट् ॥ विद्यात् १ विद्याताम् २ विद्युः ३ प्र० ॥ विद्याः १ विद्या
तम् २ विद्यात् ३ म० ॥ विद्याम् १ विद्याव २ विद्याम् ३ उ० ॥ आशीलिट् ॥ विद्यात् १ विद्या
ताम् २ विद्यासुः ३ प्र० ॥ विद्याः १ विद्याताम् २ विद्यात् ३ म० ॥ विद्यासम् १ विद्यास्व २
विद्यास्म ३ उ० ॥ लृट् ॥ अवेदीत् १ अवेदिताम् २ अवेदिषुः ३ प्र० ॥ अवेदीः १ अवेदिषुम्
अवेदिषु ३ म० ॥ अवेदिषम् १ अवेदिष्व २ अवेदिष्व ३ उ० ॥ लृट् ॥ अवेदिष्यत् १ अ

धातु
८

वेदिष्यताम् २ अवेदिष्यन् ३ प्र०॥ अवेदिष्यः १ अवेदिष्यताम् २ अवेदिष्यत ३ म०॥
अवेदिष्यम् १ अवेदिष्याव २ अवेदिष्याम ३ उ०॥ ॥ अथ लुम्बिकरणाः सकर्मक उ
भययद्वा न व्यक्तवागर्थको ब्रून्धातुः ॥ ॥ तत्र परस्मैपदानि ॥ ॥ लट् ॥ आह १
आहृत् २ आहृः ३ प्र०॥ आत्थ १ आत्थः २ ब्रूथ ३ म०॥ ब्रवीमि १ ब्रूवः २ ब्रूमः ३ उ०
ब्रवीति १ ब्रूतः २ ब्रूवन्ति ३ प्र०॥ ब्रवीषि १ ब्रूथः २ ब्रूथ ३ म०॥ ब्रवीमि १ ब्रूवः २ ब्रूमः ३
उ०॥ लिट् ॥ उवाच १ उचतुः २ उचुः ३ प्र०॥ उवचिथ १ उवक्थ १ उचथुः २ उच ३ म०॥
उवाच १ उवच १ उचिव २ उचिम ३ उ०॥ लृट् ॥ वक्ता १ वक्तारौ २ वक्तारः ३ प्र०॥ वः
क्तमि १ वक्तास्थः २ वक्तास्थ ३ म०॥ वक्तास्मि १ वक्तास्व २ वक्तास्म ३ उ०॥ लृट् ॥
वक्ष्यति १ वक्ष्यतः २ वक्ष्यन्ति ३ प्र०॥ वक्ष्यसि १ वक्ष्यथः २ वक्ष्यथ ३ म०॥ वक्ष्यामि १

वक्ष्यावः २ वक्ष्यामः ३ उ०॥ लोट् ॥ ब्रवीतु १ ब्रूतान् १ ब्रूताम् २ ब्रूवन्तु ३ प्र०॥ ब्रूहि १ ब्रू
तान् १ ब्रूतम् २ ब्रूत ३ म०॥ ब्रूवाणि १ ब्रूवाव २ ब्रूवाम ३ उ०॥ लृट् ॥ अब्रवीत् १ अब्रूता
म् २ अब्रूवन् ३ प्र०॥ अब्रूवीः १ अब्रूतम् २ अब्रूत ३ म०॥ अब्रूवम् १ अब्रूव २ अब्रूम ३
उ०॥ विधिलिट् ॥ ब्रूयात् १ ब्रूयाताम् २ ब्रूयुः ३ प्र०॥ ब्रूयाः १ ब्रूयातम् २ ब्रूयात ३ म०
ब्रूयाम् १ ब्रूयाव २ ब्रूयाम ३ उ०॥ आशीलिट् ॥ उच्यात् १ उच्याताम् २ उच्यासुः ३ प्र०
उच्याः १ उच्यातम् २ उच्यात ३ म०॥ उच्यासम् १ उच्यास्व २ उच्यास्म ३ उ०॥ लृट् ॥ अ
वोचत् १ अवोचताम् २ अवोचन् ३ प्र०॥ अवोचः १ अवोचतम् २ अवोचत ३ म०
अवोचम् १ अवोचाव २ अवोचाम ३ उ०॥ लृट् ॥ अवक्ष्यन् १ अवक्ष्यताम् २ अव
क्ष्यन् ३ प्र०॥ अवक्ष्यः १ अवक्ष्यतम् २ अवक्ष्यत ३ म०॥ अवक्ष्यम् १ अवक्ष्याव २ अ

भा. १०

वक्ष्याम ३ उ० ॥ अथात्मनेपदानि ॥ लङ् ॥ ब्रूते १ ब्रूवाते २ ब्रूवते ३ प्र० ॥ ब्रूये १ ब्रूवाथे २
ब्रूध्वे ३ म० ॥ ब्रूवे १ ब्रूवहे २ ब्रूमहे ३ उ० ॥ लिङ् ॥ उच्ये १ ऊच्यते २ ऊचिरे ३ प्र० ॥ उचिये १
उचाथे २ उचिध्वे ३ म० ॥ उचे १ उचिवहे २ उचिमहे ३ उ० ॥ लृङ् ॥ वक्ता १ वक्तारो २ व
क्तारः ३ प्र० ॥ वक्तासे १ वक्तासाथे २ वक्ताध्वे ३ म० ॥ वक्ताहे १ वक्तास्वहे २ वक्तास्महे ३
उ० ॥ लृङ् ॥ वक्ष्यते १ वक्ष्येते २ वक्ष्यन्ते ३ प्र० ॥ वक्ष्यसे १ वक्ष्येथे २ वक्ष्यध्वे ३ म० ॥ वक्ष्ये
वक्ष्यावहे २ वक्ष्यामहे ३ उ० ॥ लोट् ॥ ब्रूताम् १ ब्रूवाताम् २ ब्रूवताम् ३ प्र० ॥ ब्रूथ १ ब्रूवा
थाम् २ ब्रूध्वम् ३ म० ॥ ब्रूवै १ ब्रूवावैहे २ ब्रूवामहे ३ उ० ॥ लङ् ॥ अब्रूत १ अब्रूवाता
म् २ अब्रूवत ३ प्र० ॥ अब्रूथा १ अब्रूवाथाम् २ अब्रूध्वम् ३ म० ॥ अब्रूवि १ अब्रूवहि २
अब्रूमहि ३ उ० ॥ विधिलिङ् ॥ ब्रूवीत १ ब्रूवीयाताम् २ ब्रूवीरन् ३ प्र० ॥ ब्रूवीथा १ ब्रूवीया

गृह
१०

थाम् २ ब्रूवीध्वम् ३ म० ॥ ब्रूवथि १ ब्रूविवहि २ ब्रूवीमहि ३ उ० ॥ आशीर्लिङ् ॥ वक्षीष्ट १
वक्षीयाताम् २ वक्षीरन् ३ प्र० ॥ वक्षीष्टाः १ वक्षीयास्थाम् २ वक्षीध्वम् ३ म० ॥ वक्षीय १
वक्षीवहि २ वक्षीमहि ३ उ० ॥ लृङ् ॥ अबोचत १ अबोचेताम् २ अबोचन्त ३ प्र० ॥ अ
बोचथाः १ अबोचेथाम् २ अबोचध्वम् ३ म० ॥ अबोचे १ अबोचावहि २ अबोचामहि ३
उ० ॥ लृङ् ॥ अवक्ष्यत १ अवक्ष्येताम् २ अवक्ष्यन्त ३ प्र० ॥ अवक्ष्यथाः १ अवक्ष्येथाम्
अवक्ष्यध्वम् ३ म० ॥ अवक्ष्ये १ अवक्ष्यावहि २ अवक्ष्यामहि ३ उ० ॥ ॥ अथ स
त्तार्थकोऽकर्मको लुग्विकरणोऽसधातुः तस्मात्कर्तरि यस्मै पदं भवति ॥ लङ् ॥ अ
स्ति १ स्तः २ सन्ति ३ प्र० ॥ अस्मि १ स्थः २ स्थ ३ म० ॥ अस्मि १ स्तः २ स्मः ३ उ० ॥ लिङ्
लृङ् लृदास्वभूवेत्यादिनिभूवङ्याणि ॥ लोट् ॥ अस्तु १ स्तात् २ स्ताम् ३ सन्तु ३ प्र० ॥

भा.ह.
११

सधि१ स्तान्१ स्तम्२ स्त३ म०॥ असानि१ असाव२ असाम३ उ०॥ लङ्॥ आसीत्१
आस्ताम्२ आसन्३ प्र०॥ आसीः१ आस्तम्२ आस्त३ म०॥ आसम्१ आस्व२ आ
स्म३ उ०॥ विधिलिङ्॥ स्यात्१ स्याताम्२ स्युः३ प्र०॥ स्याः१ स्यातम्२ स्यात्३ म०॥
स्याम्१ स्याव२ स्याम३ उ०॥ आशीलिङ्॥ लुङ् लृङ् लृङ्गम्पादित्यादीनिभूवङ्पाणि॥
॥ अथधारणापोषणार्थकः श्रुविकारणः सकर्मकउभयपदवान्भृजधातुः तत्र
परस्मैपदानि॥ लङ्॥ विभर्ति१ विभृतः२ विभ्रति३ प्र०॥ विभर्षि१ विभृथः२ वि
भृथ३ म०॥ विभर्षि१ विभृषः२ विभृमः३ उ०॥ लिङ्॥ वभार१ वभ्रतुः२ वभ्रुः३ प्र०
वभर्थ१ वभ्रथुः२ वभ्र३ म०॥ वभार१ वभर२ वभृम३ उ०॥ विभराश्चकारेत्यादिवि
भरास्वभूवेत्यादिचपूर्ववत्॥ लङ्॥ भर्त्ता१ भर्त्तागौ२ भर्त्तारः३ प्र०॥ भर्त्तासि१ भर्त्तास्थः२

भर्त्तास्थ३ म०॥ भर्त्तास्मि१ भर्त्तास्वः२ भर्त्तास्मः३ उ०॥ लृङ्॥ भरिष्यति१ भरिष्यतः२
भरिष्यन्ति३ प्र॥ भरिष्यसि१ भरिष्यथः२ भरिष्यथ३ म०॥ भरिष्यामि१ भरिष्यावः२ भरि
ष्यामः३ उ०॥ लोङ्॥ विभर्तु१ विभृतात्२ विभृताम्३ विभ्रतु३ प्र०॥ विभृहि१ विभृ
तान्१ विभृतम्२ विभृत३ म०॥ विभराणि१ विभराव२ विभराम३ उ०॥ लङ्॥ अविभः१
अविभृताम्२ अविभरुः३ प्र०॥ अविभः१ अविभृतम्२ अविभृत३ म०॥ अविभर
न्१ अविभृवे२ अविभृम३ उ०॥ विधिलिङ्॥ विभृयात्१ विभृयाताम्२ विभृयुः३ प्र०
विभृयाः१ विभृयातम्२ विभृयात्३ म०॥ विभृयाम्१ विभृयाव२ विभृयाम३ उ०॥
आशीलिङ्॥ भ्रियात्१ भ्रियास्ताम्२ भ्रियातुः३ प्र०॥ भ्रियाः१ भ्रियास्तम्२ भ्रिया
स्त३ म०॥ भृयासम्१ भृयास्व२ भ्रियास्म३ उ०॥ लुङ्॥ अभर्षीत्१ अभर्षाम्२ अभ

धा.रु १२
 अभाषः ३५०॥ अभाषीः १ अभाषम् २ अभाष ३५०॥ अभाषम् १ अभाष २ अभा
 षम् ३५०॥ लुङ् ॥ अभरिष्यत् १ अभरिष्यताम् २ अभरिष्यन् ३५०॥ अभरिष्यः १ अ
 भरिष्यत् २ अभरिष्यत् ३५०॥ अभरिष्यम् १ अभरिष्याव २ अभरिष्याम् ३५०॥ ॥
 अथात्मनेपदानि ॥ लङ् ॥ विभृते १ विभ्राते २ विभ्रते ३५०॥ विभृषे १ विभ्राथे २ वि
 भृधे ३५०॥ विभ्रे १ विभृवहे २ विभृमहे ३५०॥ लिङ् ॥ विभ्रे १ विभ्राते २ विभ्रिरे ३५
 विभृषे १ विभ्राथे २ विभृधे ३५०॥ विभ्रे १ विभृवहे २ विभृमहे ३५०॥ विभराच्चक्रे १
 इत्यादि विभराच्चभृवेत्यादि विभरामासेत्यादि च पूर्ववत् ॥ लुङ् ॥ भर्ता १ भर्तागै २
 भर्तारः ३५०॥ भर्तासे १ भर्तासाथे २ भर्ताधे ३५०॥ भर्ताहे १ भर्तास्वहे २ भर्तास्महे ३
 ५०॥ लुङ् ॥ भरिष्यते १ भरिष्येते २ भरिष्यन्ते ३५०॥ भरिष्यसे १ भरिष्येथे २ भरिष्यध्वे ३

५०॥ भरिष्ये १ भरिष्यावहे २ भरिष्यामहे ३५०॥ लोङ् ॥ विभृताम् १ विभ्राताम् २ विभ्र
 ताम् ३५०॥ विभृष्य १ विभ्राथाम् २ विभृधम् ३५०॥ विभ्रे १ विभरावहे २ विभरामहे ३
 ५०॥ लङ् ॥ अविभृत १ अविभ्राताम् २ अविभ्रत ३५०॥ अविभृथाः १ अविभ्राथाम् २
 अविभृधम् ३५०॥ अविभ्रि १ अविभृवहि २ अविभृमहि ३५०॥ विधिलिङ् ॥ वि
 धीत १ विधीयाताम् २ विधीरन् ३५०॥ विधीथाः १ विधीयाथाम् २ विधीधम् ३५०॥
 विधीय १ विधीवही २ विधीमहि ३५०॥ आशीलिङ् ॥ भृषीष्ट १ भृषीयाताम् २ भृषी
 रन् ३५०॥ भृषीष्टाः १ भृषीयाताम् २ भृषीकुं ५०॥ भृषीय १ भृषीवहि २ भृषीमहि ३
 ५०॥ लुङ् ॥ अभृत १ अभृषाताम् २ अभृषत ३५०॥ अभृथाः १ अभृषाथाम् २ अ
 भृकुम् ३५०॥ अभृषि १ अभृषहि २ अभृषमहि ३५०॥ लुङ् ॥ अभरिष्यत् १ अभरिष्य

धातु
१३

ताम् २ अभरिष्यन्त ३ प्र०॥ अभरिष्यथाः १ अभरिष्येथाम् २ अभरिष्यधम् ३ म०॥
अभरिष्ये १ अभरिष्यावहि २ अभरिष्यामहि ३ उ०॥ ॥ अथ पाणिप्रसवार्थकः ॥
श्यन्विकरणाः सकर्मक आत्मनेपदवान्बुद्धधातुः ॥ लट् ॥ स्यते १ स्येते २ स्यन्ते ३
प्र०॥ स्यसे १ स्येथे २ स्यध्वे ३ म०॥ स्ये १ स्यावहे २ स्यामहे ३ उ०॥ लिट् ॥ सुषु
वे १ सुषुवाने २ सुषुविहे ३ प्र०॥ सुषुविषे १ सुषुवाथे २ सुषुविध्वे ३ सुषुविह्वे ३ म०॥
सुषुवे १ सुषुविवहे २ सुषुविमहे ३ उ०॥ लृट् ॥ सोता १ सविता १ सोतारो २ सवितारो २
सोतारः ३ सवितारः ३ प्र०॥ सोतासे १ सवितासे १ सोतासाथे २ सवितासाथे २ सो
ताध्वे ३ सविताध्वे ३ म०॥ सोताहे १ सविताहे १ सोतास्वहे २ सवितास्वहे २ सोता
स्महे ३ सवितास्महे ३ उ०॥ लृट् ॥ सविष्यते १ सोष्यते १ सविष्येते २ सोष्येते २ स

गुरु
१३

विष्यन्ते ३ सोष्यन्ते ३ प्र०॥ सविष्यसे १ सोष्यसे १ सविष्येथे २ सोष्येथे २ सविष्य
ध्वे ३ सोष्यध्वे ३ म०॥ सविष्ये १ सोष्ये १ सविष्यावहे २ सोष्यावहे २ सविष्यामहे ३
सोष्यामहे ३ उ०॥ लोट् ॥ स्यताम् १ स्येताम् २ स्यन्ताम् ३ प्र०॥ स्यस्व १ स्येथा
म् २ स्यध्वम् ३ म०॥ स्ये १ स्यावहे २ स्यामहे ३ उ०॥ लट् ॥ अस्यन्त १ अस्येता
म् २ अस्यन्त ३ प्र०॥ अस्यथाः १ अस्येथाम् २ अस्यध्वम् ३ म०॥ अस्ये १ अस्य
यावहि २ अस्यामहि ३ उ०॥ विधिलिट् ॥ स्येत् १ स्येयानाम् २ स्येरन् ३ प्र०॥
स्येथाः १ स्येयाथाम् २ स्येध्वम् ३ म०॥ स्येय १ स्येवहि २ स्येमहि ३ उ०॥ आ
शीर्लिङ् ॥ सविषीष्ट १ सोविषीष्ट १ सविषीयात्ताम् २ सोविषीयात्ताम् २ सविषीर
न् ३ सोषीरन् ३ प्र०॥ सविषीष्टाः १ सोषीष्टाः १ सविषीयात्ताम् २ सोषीयात्ताम् २
सविषीध्वम् ३ सविषीकुम् ३ सोषीकुम् ३ म०॥ सविषीय १ सोषीय १ सविषीवहि २

धातु
१४

सोषीवहि २ सविषीमहि ३ सोषीमही ३ ३०॥ लुङ् ॥ असविष्ट १ असोष्ट १ अस
विषाथाम् २ असोषाथाम् २ असविषत ३ असोषत ३ ५०॥ असविष्टाः १ असो
ष्टाः १ असविषाथाम् २ असोषाथाम् २ असविषधम् ३ असविष्टुं ३ असोष्टुम् ३ म०
असविषि १ असोषि १ असविष्वहि २ असोष्वहि २ असविष्वहि ३ असोष्वहि ३
३०॥ लृङ् ॥ असविष्यत १ असोष्यत १ असविष्येताम् २ असोष्येताम् २ अवि
ष्यन्त ३ असोष्यन्त ३ ५०॥ असविष्यथाः १ असोष्यथाः १ असविष्येताम् २ अ
सोष्यथाम् २ असविष्यधम् ३ असोष्यधम् ३ म०॥ असविष्ये १ असोष्ये १ अस
विष्यावहि २ असोष्यावहि २ असविष्यामहि ३ असोष्यामहि ३ ३०॥ ॥ अथ
शक्त्यर्थकः श्रुविकरणोऽकर्मकः शक्नुधानः ॥ तस्मात्कर्तरि परस्मैयदं भवति ॥
लङ् ॥ शक्नोति १ शक्नुतः २ शक्नुवन्ति ३ ५०॥ शक्नोषि १ शक्नुथः २ शक्नुथ ३ म०॥

गुरु
१४

शक्नोमि १ शक्नुवः २ शक्नुमः ३ ३०॥ लिङ् ॥ शशाक १ शेकतुः २ शेकः ३ ५०॥ शेकिथ
शशक्थ १ शकथुः २ शेक ३ म०॥ शशाक १ शशक १ शेकिव २ शेकिम ३ ३०॥ लुङ् ॥ श
क्ता १ शक्तारो २ शक्ताः ३ ५०॥ शक्तामि १ सक्तास्थः २ शक्तास्थ ३ म०॥ शक्तास्मि १
शक्तास्वः २ शक्तास्मः ३ ३०॥ लृङ् ॥ शक्ष्यति १ शक्ष्यतः २ शक्ष्यन्ति ३ ५०॥ शक्ष्यसि १
शक्ष्यथः २ शक्ष्यथ ३ म०॥ शक्ष्यामि १ शक्ष्यावः २ शक्ष्यामः ३ ३०॥ लोट् ॥ शक्नोतु
शक्नुतान् १ शक्नुताम् २ शक्नुवन् ३ ५०॥ शक्नुहि १ शक्नुतान् २ शक्नुतम् २ शक्नुत ३
म०॥ शक्नुवन्ति १ शक्नुवाव २ शक्नुवाम ३ ३०॥ लङ् ॥ अशक्नोत १ अशक्नुताम् २
अशक्नुवन् ३ ५०॥ अशक्नोः १ अशक्नुतम् २ अशक्नुत ३ म०॥ अशक्नुवम् १ अ
अशक्नुव २ अशक्नुम ३ ३०॥ विधिलिङ् ॥ शकुयात् १ शकुयाताम् २ शकुयुः ३
५०॥ शकुयाः १ शकुयातम् २ शकुयान ३ म०॥ शकुयाम् १ शकुयाव २ शकुयाम ३ ३०॥

धरु
१५

आशीलिङ् ॥ शक्यात् १ शक्यास्ताम् २ शक्यासुः ३ प्र० ॥ शक्याः १ शक्यास्तम् २ श
क्यास्त ३ म० ॥ शक्यासम् १ शक्यास्व २ शक्यास्म ३ उ० ॥ लुङ् ॥ अशकत् १ अशकता
म् २ अशकन् ३ प्र० ॥ अशकः १ असकतम् २ अशकत ३ म० ॥ अशकम् १ अशका
व २ अशका ३ म० ॥ लुङ् ॥ अशक्षत् १ अशक्षताम् २ अशक्षन् ३ प्र० ॥ अश
क्षः १ अशक्षतम् २ अशक्षत ३ म० ॥ अशक्षम् १ अशक्षाव २ अशक्षाम ३ उ० ॥
अथपाणात्पागार्थकः शविकरणोऽकर्मकोमृङ्धातुः तस्मात् लट् ॥ लोट् लङ्
लिङ् लुङ् शुभ्रान्तेयदंभवति लिट् लुट् लृट् लृङ् कृचपरस्मैयदंभवति
लट् ॥ प्रियते १ प्रियेते २ प्रियन्ते ३ प्र० ॥ प्रियसे १ प्रियथे २ प्रियधे ३ म० ॥ प्रिये १
प्रियावहे २ प्रियामहे ३ उ० ॥ लिङ् ॥ ममार १ मप्रतुः २ मप्रु ३ प्र० ॥ ममर्थ १ मप्रथः २
मप्र ३ म० ॥ ममार १ ममर २ मप्रिव ३ मप्रिम ३ उ० ॥ लुङ् ॥ मर्ता १ मर्तारौ २ मन्तार ३ प्र०

७८
१५

मर्तासि १ मर्तास्थः २ मर्तास्थ ३ म० ॥ मर्तास्मि १ मर्तास्वः २ मर्तास्मिः ३ उ० ॥ लृङ् ॥ मरिष्यति मरिष्य
तः २ मरिष्यन्ति ३ प्र० ॥ मरिष्यसि १ मरिष्यथः २ मरिष्यथ ३ म० ॥ मरिष्यामि १ मरिष्यावः २ मरि
ष्यामः ३ उ० ॥ लोट् ॥ प्रियताम् १ प्रियेताम् २ प्रियन्ताम् ३ प्र० ॥ प्रियस्व १ प्रियेथाम् २ प्रियध्वम् ३
म० ॥ प्रियै १ प्रियावहे २ प्रियामहे ३ उ० ॥ लङ् ॥ अप्रियत १ अप्रियेताम् २ अप्रियन्त ३ प्र० ॥
अप्रियथाः १ अप्रियेथाम् २ अप्रियध्वम् ३ म० ॥ अप्रिये १ अप्रियावहि २ अप्रियामहि ३
उ० ॥ विधिलिङ् ॥ प्रियेत १ प्रियेयानाम् २ प्रियेरन् ३ प्र० ॥ प्रियथाः १ प्रियेयाथाम् २ प्रिये
ध्वम् ३ म० ॥ प्रियेय १ प्रियेवहि २ प्रियेमहि ३ उ० ॥ आशीलिङ् ॥ मृषीष्ट १ मृषीयास्ताम् २
मृषीरन् ३ प्र० ॥ मृषीष्टाः १ मृषीयास्ताम् २ मृषीकुम् ३ म० ॥ मृषीय १ मृषीवहि २ मृषीमहि ३
उ० ॥ लुङ् ॥ अमृत १ अमृताताम् २ अमृतन्त ३ प्र० ॥ अमृथाः १ अमृवाथाम् २ अमृकुम् ३ म० ॥
अमृषी १ अमृषहि २ अमृषमहि ३ उ० ॥ लृङ् ॥ अमरिष्यत् १ अमरिष्यताम् २ अमरिष्यन् ३ प्र० ॥

धारु १६ अमरिष्यः १ अमरिष्यन्तम् २ अमरिष्यन्त ३ म०॥ अमरिष्यम् १ अमरिष्याव २ अमरिष्याम ३
 ३०॥ अथ प्रश्नविकरणाः सकर्मकः परस्मैपदवान्मञ्जूर्गानार्थकः पिबन्धातुः॥ लट्॥ पि
 बिनष्टि १ पिंष्टः २ पिंषन्ति ३ प्र०॥ पिबन्ति १ पिंष्टः २ पिंष्ट ३ म०॥ पिबन्ति १ पिंष्टः २ पिंष्टः ३
 ३०॥ लिट्॥ पिबेय १ पिबिष्यन्तः २ पिबिष्युः ३ प्र०॥ पिबेयिथ १ पिबिष्यथः २ पिबिष्य ३ म०
 पिबेय १ पिबिषिव २ पिबिषिम ३ ३०॥ लृट्॥ पेष्टा १ पेष्टारो २ पेष्टारः ३ प्र०॥ पेष्टासि १ पे
 ष्ठास्थः २ पेष्टास्थ ३ म०॥ पेष्टास्मि १ पेष्टास्व २ पेष्टास्मः ३ ३०॥ लृट्॥ पेक्षति १ पेक्षतः २
 पेक्षन्ति ३ प्र०॥ पेक्षसि १ पेक्षथः २ पेक्षथ ३ म०॥ पेक्षामि १ पेक्ष्याव २ पेक्ष्यामः ३ ३०॥
 लोट्॥ पिबन्ति १ पिंष्टान् २ पिंष्टाम् ३ पिंष्टन् ३ प्र०॥ पिबिष्यन्ति १ पिंष्टान् १ पिंष्टम् २ पिंष्ट ३
 म०॥ पिबन्ति १ पिबन्ताम् २ पिबन्त ३ ३०॥ लट्॥ अपिबन्ति १ अपिंष्टाम् २ अपिंष्टन् ३
 प्र०॥ अपिबन्ति १ अपिंष्टम् २ अपिंष्ट ३ म०॥ अपिबन्ति १ अपिंष्ट २ अपिंष्ट ३ ३०॥

एत
 १६

विधिलिट्॥ पिंष्यान् १ पिंष्यान्ताम् २ पिंष्युः ३ प्र०॥ पिंष्याः १ पिंष्यान्तम् २ पिंष्यान्त ३ म०॥
 पिंष्याम् १ पिंष्याव २ पिंष्याम ३ ३०॥ आशीर्लिङ्॥ पिंष्यान् १ पिंष्यान्ताम् २ पिंष्यान्तः ३
 प्र०॥ पिंष्याः १ पिंष्यान्तम् २ पिंष्यान्त ३ म०॥ पिंष्यासम् १ पिंष्यास्व २ पिंष्याम ३ ३०॥
 लुङ्॥ अपिबन्ति १ अपिबन्ताम् २ अपिबन्त ३ प्र०॥ अपेक्षन्ति १ अपेक्षन्तम् २ अपेक्षन्त ३ म०
 अपेक्षम् १ अपेक्ष्याव २ अपेक्ष्याम ३ ३०॥ अथ उविकरणाः सकर्मक उभयपदवान्कर
 णार्थकः कृञ्धातुः तत्र परस्मैपदानि॥ लट्॥ करोति १ कुरुतः २ कुर्वन्ति ३ प्र०॥ करोः
 षि १ कुरुथः २ कुरुथ ३ म०॥ करोमि १ कुर्वः २ कर्मः ३ ३०॥ लिट्॥ चकार १ चकृतः २ चकुः ३
 प्र०॥ चतुर्थ १ चक्रथः २ चक्रः ३ म०॥ चकार १ चकर १ चक्रव २ चक्रम ३ ३०॥ लृट्॥ कर्ता १
 कर्तारो २ कर्तारः ३ प्र०॥ कर्तासि १ कर्तास्थः २ कर्तास्थ ३ म०॥ कर्तास्मि १ कर्तास्वः २ क
 र्तास्मः ३ ३०॥ लृट्॥ करिष्यति १ करिष्यतः २ करिष्यन्ति ३ प्र०॥ करिष्यसि १ करिष्यथः २

धा.रु १७ करिष्यथ ३ म०॥ करिष्यामि १ करिष्याव २ करिष्यामः ३ उ०॥ लाट् ॥ करोतु १ कुरुताम् १
 कुरुताम् २ कुर्वन्तु ३ प्र०॥ कुरु १ कुरुताम् १ कुरुतम् २ कुरुत ३ म०॥ करवाणि १ करवाव २
 करवाम ३ उ०॥ लङ् ॥ अकरोत् १ अकुरुताम् २ अकुर्वन् ३ प्र०॥ अकरोः १ अकुरुतम् २
 अकुरुत ३ म०॥ अकरवम् १ अकुर्व २ अकर्म ३ उ०॥ विधिलिङ् ॥ कुर्यात् १ कुर्याताम् २
 कुर्युः ३ प्र०॥ कुर्यात् १ कुर्याताम् २ कुर्यातम् ३ म०॥ कुर्या १ कुर्याव २ कुर्याम ३ उ०॥ आशीलिङ् ॥
 क्रियात् १ क्रियाताम् २ क्रियासुः ३ प्र०॥ क्रियाः १ क्रियास्तम् २ क्रियास्त ३ म०॥ क्रिया
 सम् १ क्रियास्व २ क्रियास्म ३ उ०॥ लृङ् ॥ अकार्षीत् १ अकार्षाम् २ अकार्षुः ३ प्र०॥ अका
 र्षीः १ अकार्षम् २ अकार्ष ३ म०॥ अकार्षम् १ अकार्ष २ अकार्षम् ३ उ०॥ लृङ् ॥ अकरिष्यत् १
 अकरिष्यताम् २ अकरिष्यन् ३ प्र०॥ अकरिष्यः १ अकरिष्यतम् २ अकरिष्यत ३ म०॥ अक
 रिष्यम् १ अकरिष्याव २ अकरिष्याम ३ उ०॥ अथान्तेपदानि ॥ लट् ॥ कुरुते १ कुर्वन्ते २ क

७८
 ७

अथाकर्मका धातो भावेलङादयो लिप्स्यन्ते ॥ तत्र प्रथमपुरुषस्येकवचनमेव भवति ॥
 सत्तार्थको भूधातुः ॥ लट् ॥ भूयते ॥ लिङ् ॥ बभूवे ॥ लृङ् ॥ भाविता-भविता ॥ लिङ् ॥ भा
 विष्यते-भविष्यते ॥ लोट् ॥ भूयतां ॥ लङ् ॥ अभूयन् ॥ विधिलिङ् ॥ भूयेत ॥ आशीलिङ् ॥
 भाविष्य-भविष्य ॥ लृङ् ॥ अभवि ॥ लृङ् ॥ अभविष्यन्-अभविष्यन् ॥ ॥ प्राणा
 धारणार्थको जीवधातुः ॥ लट् ॥ जीव्यते ॥ लिङ् ॥ जीजीवे ॥ लृङ् ॥ जीविता ॥ लृङ् ॥ जीष्ये
 ते ॥ लोट् ॥ जीव्यताम् ॥ लङ् ॥ अजीव्यन् ॥ विधिलिङ् ॥ जीव्येत ॥ आशीलिङ् ॥ जीवि
 षीष्ट ॥ लृङ् ॥ अजीवि ॥ लृङ् ॥ अजीविष्यन् ॥ ॥ अथ सकर्मका धातोः कर्मणिः
 लङादयः तत्रादौ धारणापोषणार्थको भृधातुः ॥ लट् ॥ भ्रियते १ भ्रियेते २ भ्रियन्ते ३ प्र०॥
 भ्रियसे १ भ्रियथे २ भ्रियध्वे ३ म०॥ भ्रिये १ भ्रियावहे २ भ्रियामहे ३ उ०॥ लिङ् ॥ बभ्रु १ व
 भ्राते २ वभ्रिरे ३ प्र०॥ वभ्रु १ वभ्राथे २ वभ्रुध्वे ३ म०॥ वभ्रु १ वभ्रुवहे २ वभ्रुमहे ३ उ०॥ लृङ् ॥

धा.रु.
१८

भर्ता १ भर्तारौ २ भर्तारः ३ प्र०॥ भर्तासे १ भर्तासाथे २ भर्ताक्षे ३ म०॥ भर्ताहे १ भर्तास्वहे २ भ
र्तास्महे ३ उ०॥ भारिता १ भारितारौ २ भारितारः ३ प्र०॥ भारितासे १ भारितासाथे २ भारिता
क्षे ३ म०॥ भारिताहे १ भारितास्वहे २ भारितास्महे ३ उ०॥ लृट्॥ भरिष्यते १ भरिष्येते २ भरि
ष्यन्ते ३ प्र०॥ भरिष्यसे १ भरिष्येथे २ भरिष्यक्षे ३ म०॥ भरिष्य १ भरिष्यावहे २ भरिष्यामहे ३ उ०
भारिष्यते १ भारिष्येते २ भारिष्यन्ते ३ प्र०॥ भारिष्यसे १ भारिष्येथे २ भारिष्यक्षे ३ म०॥ भा
रिष्ये १ भारिष्यावहे २ भारिष्यामहे ३ उ०॥ लोट्॥ प्रियताम् १ प्रियेता २ प्रियन्ताम् ३
प्र०॥ प्रियस्व १ प्रियेथाम् २ प्रियधम् ३ म०॥ प्रिये १ प्रियावहे २ प्रियामहे ३ उ०॥ लङ्॥
अप्रियत १ अप्रियेताम् २ अप्रियन्त ३ प्र०॥ अप्रियथाः १ अप्रियेथाम् २ अप्रियधम् ३
म०॥ अप्रिये १ अप्रियावहि २ अप्रियामहि ३ उ०॥ विधिलिङ्॥ प्रियेत १ प्रियेयान्ता
म् २ प्रियेरन् ३ प्र०॥ प्रियेथाः १ प्रियेयाथाम् २ प्रियेधम् ३ म०॥ प्रियेय १ प्रियवहि २

ग्रह

प्रियेमहि ३ उ०॥ आशीर्लिङ्॥ भृषीष्ट १ भृषीयास्ताम् २ भृषीरन् ३ प्र०॥ भृषीष्टाः १ भृषी
यास्याम् २ भृषीकुम् ३ म०॥ भृषीय १ भृषीवहि २ भृषीमहि ३ उ०॥ भारिषीष्ट १ भारिषीया
स्ताम् २ भारिषीरन् ३ प्र०॥ भारिषीष्टाः १ भारिषीयास्याम् २ भारिषीकुम् ३ भारिषीधम् ३
म०॥ भारिषीय १ भारिषीवहि २ भारिषीमहि ३ उ०॥ लृङ्॥ अभारि १ अभृषीताम् २ अभृ
षन्त ३ प्र०॥ अभृथाः १ अभृषाथाम् २ अभृकुम् ३ म०॥ अभृषी १ अभृष्यहि २ अभृष्यहि
३ उ०॥ लङ्॥ आभारि १ आभारिषाताम् २ आभारिषन्त ३ प्र०॥ आभारिष्टाः १ आभारिषाथा
म् २ आभारिकुम् ३ म०॥ आभारिधम् ३॥ आभारिषि १ आभारिष्यहि २ आभारिष्यहि ३ उ०॥
लृङ्॥ अभरिष्यत १ अभरिष्येताम् २ अभरिष्यन्त ३ प्र०॥ अभरिष्यथा १ अभरिष्येथाम्
अभरिष्यधम् ३ म०॥ अभरिष्ये १ अभरिष्यावहि २ अभरिष्यामहि ३ उ०॥ अभारि
ष्यन्त १ अभारिष्येताम् २ अभारिष्यन्त ३ प्र०॥ अभारिष्यथाः १ अभारिष्येथाम् २ अभ

भारिष्यध्वम् ३ म०॥ अमारिष्ये १ अमारिष्यावहि १ अमारिष्यामहि ३ उ०॥ शक्त्यर्थकः
 शक्तुधातुः॥ लट्॥ शक्यते १ शक्येते २ शक्यन्ते ३ प्र०॥ शक्यसे १ शक्येथे २ शक्यध्वे ३ म०
 शक्ये १ शक्यवहे २ शक्यामहे ३ उ०॥ लिङ्॥ शेके १ शेकाते २ शकिरे ३ प्र०॥ शेकिषे १ शे
 काथे २ शेकिध्वे ३ म०॥ शेके १ शेकिवहे २ शकिमहे ३ उ०॥ लुङ्॥ शक्त्वा १ शक्तागौ २ शक्ताः ३
 शक्तासे १ शक्तासाथे २ शक्ताध्वे ३ म०॥ शक्तीहे १ शक्तास्वहे १ शक्तास्महे ३ उ०॥ लृट्
 ॥ शक्ष्यते १ शक्ष्येते २ शक्ष्यन्ते ३ प्र०॥ शक्ष्यसे १ शक्ष्येथे २ शक्ष्यध्वे ३ म०॥ शक्ष्ये
 शक्ष्यावहे २ शक्ष्यामहे ३ उ०॥ लोट्॥ शक्यताम् १ शक्येताम् २ शक्यन्ताम् ३ प्र०॥ श
 क्यस्व १ शक्येताम् २ शक्यध्वम् ३ म०॥ शक्ये १ शक्यवहे २ शक्यामहे ३ उ०॥ लङ्॥ अश
 क्यत १ अशक्येताम् २ अशक्यन्त ३ प्र०॥ अशक्यथाः १ अशक्येताम् २ अशक्यध्वम् ३
 अशक्ये १ अशक्यावहि २ अशक्यामहि ३ उ०॥ विधिलिङ्॥ शक्येत १ शक्येयानाम् २

गुरु
 ५

शक्येरन् ३ प्र०॥ शक्यथाः १ शक्येयाथाम् २ शक्यध्वम् ३ म०॥ शक्येय १ शक्येवहि २ श
 क्येमहि ३ उ०॥ आशीर्लिङ्॥ शक्षीष्ट १ शक्षीयास्ताम् २ शक्षीरन् ३ प्र०॥ शक्षीष्टाः १ श
 क्षीयास्थाम् २ शक्षीध्वम् ३ म०॥ शक्षीय १ शक्षीवहि २ शक्षीमही ३ उ०॥ लुङ्॥ अशा
 कि १ अशाक्षानाम् २ अशक्षन्त ३ प्र०॥ अशक्था १ अशक्षाथाम् २ अशक्षध्वम् ३ म०
 अशक्षि १ अशक्षवहि २ अशक्षमहि ३ उ०॥ उ०॥ लृट्॥ अशक्ष्यत १ अशक्ष्येताम् २ अ
 शक्ष्यन्त ३ प्र०॥ अशक्ष्यथाः १ अशक्ष्येथाम् २ अशक्ष्यध्वम् ३ म०॥ अशक्ष्ये १ अश
 क्ष्यावहि २ अशक्ष्यामहि ३ उ०॥ गत्यर्थको गन्तुधातुः॥ लट्॥ गम्यते १ गम्येते २ गम्य
 न्ते ३ प्र०॥ गम्यसे १ गम्येथे २ गम्यध्वे ३ म०॥ गम्ये १ गम्यावहे २ गम्यामहे ३ उ०॥ लिङ्॥
 जग्मे १ जग्माते २ जग्मिरे ३ प्र०॥ जग्मिषे १ जग्माथे २ जग्मिध्वे ३ म०॥ जग्मे १ जग्मिव
 हे २ जग्मिमहे ३ उ०॥ लुङ्॥ गन्ता १ गन्तागौ २ गन्तारः ३ प्र०॥ गन्तासे १ गन्ताथे २ गन्ताध्वे ३

लो

गन्ताहे १ गन्तास्वहे २ गन्तास्महे ३ उ०॥ लृङ्॥ गंस्यते १ गंस्येते २ गंस्यन्ते ३ प्र०॥ गंस्यसे
 गंस्येथे २ गंस्यध्वे ३ म०॥ गंस्ये १ गंस्यावहे २ गस्यामहे ३ उ०॥ लोट्॥ गम्यताम् १ गम्ये
 ताम् २ गम्यन्ताम् ३ प्र०॥ गम्यस्व १ गम्येथाम् २ गम्यध्वम् ३ म०॥ गम्ये १ गम्यावहे २ ग
 म्यामहे ३ उ०॥ लङ्॥ अगम्यत १ अगम्येताम् २ अगम्यन्त ३ प्र०॥ अगम्यथाः १ अगम्ये
 थाम् २ अगम्यध्वम् ३ म०॥ अगम्ये १ अगम्यावहि २ अगम्यामहि ३ उ०॥ विधिलिङ् १ ग
 म्येत १ गम्येयान्ताम् २ गम्येरन् ३ प्र०॥ गम्येथाः १ गम्येयाथाम् २ गम्येध्वम् ३ म०॥ गम्ये
 य १ गम्येवहि २ गम्येमहि ३ उ०॥ आशीर्लिङ्॥ गसीष्ट १ गसीयास्ताम् २ गसीरन् ३ प्र०
 गसीष्टाः १ गसीयाथाम् २ गसीध्वम् ३ म०॥ गसीय १ गसीवहि २ गसीमहि ३ उ०॥ गंसी
 ष्ट १ गंसीयास्ताम् २ गंसीरन् ३ प्र०॥ गंसीष्टाः १ गंसीयाथाम् २ गंसीध्वम् ३ म०॥ गं
 सीय १ गसीवहि २ गसीमहि ३ उ०॥ लुङ्॥ अगामि १ अगंसाताम् २ अगंसन्त ३ प्र०॥

गृह

अगंस्थाः १ अगंसाथाम् २ अगंध्वम् ३ म०॥ अगंसि १ अगंस्वहि २ अगंस्महि ३ उ०॥
 अगामि १ अगसाताम् २ अगसन्त ३ प्र०॥ अगथाः १ अगसाथाम् २ अगध्वम् ३ म०॥
 अगसि १ अगस्वहि २ अगस्महि ३ उ०॥ लृङ्॥ अगंस्यत १ अगंस्येताम् २ अगस्यन्त ३
 प्र०॥ अगंस्यथाः १ अगंस्येथाम् २ अगंस्यध्वम् ३ म०॥ अगंस्ये १ अगंस्यावहि २ अग
 स्यामहि ३ उ०॥ ॥ हिंसार्थको हन्धातुः ॥ ॥ लट्॥ हन्यते १ हन्येते २ हन्यन्ते ३ प्र०॥
 हन्यसे १ हन्येथे २ हन्यध्वे ३ म०॥ हन्ये १ हन्यावहे २ हन्यामहे ३ उ०॥ लिङ्॥ जघ्रे १ जघ्रा
 ने २ जघिरे ३ प्र०॥ जघ्रिषे १ जघ्राथे २ जघ्रिध्वे ३ म०॥ जघ्रे १ जघ्रिवहे २ जघ्रिमहे ३ उ०
 लृङ्॥ हन्ता १ हन्तारौ २ हन्तारुः ३ प्र०॥ हन्तासे १ हन्तासाथे २ हन्ताध्वे ३ म०॥ हन्ताहे १
 हन्तास्वहे २ हन्तास्महे ३ उ०॥ घानिना १ घानितारौ २ घानितारुः ३ प्र०॥ घानितासे १ घा
 नितासाथे २ घानिताध्वे ३ म०॥ घानिताहे १ घानितास्वहे २ घानितास्महे ३ उ०॥ लृङ्॥

हनिष्यते१ हनिष्येते२ हनिष्यन्ते३ प्र०॥ हनिष्यसे१ हनिष्येथे२ हनिष्यध्वे३ म०॥ ह
 निष्ये१ हनिष्यावहे२ हनिष्यामहे३ उ०॥ घानिष्यते१ घानिष्येते२ घानिष्यन्ते३ प्र०॥
 घानिष्यसे१ घानिष्येथे२ घानिष्यध्वे३ म०॥ घानिष्ये१ घानिष्यावहे२ घानिष्यामहे३
 उ०॥ लोङ्॥ हन्यताम्१ हन्येताम्२ हन्यन्ताम्३ प्र०॥ हन्यस्व१ हन्येथाम्२ हन्यध्वम्३
 म०॥ हन्ये१ हन्यावहे२ हन्यामहे३ उ०॥ लङ्॥ अहन्यत१ अहन्यताम्२ अहन्यन्त३
 प्र०॥ अहन्यथा१ अहन्येथाम्२ अहन्यध्वम्३ म०॥ अहन्ये१ अहन्यावहि२ अहन्या
 महि३ उ०॥ विधिलिङ्॥ हन्येत१ हन्येयाताम्२ हन्येरन्३ प्र०॥ हन्येथाः१ हन्येयाथा
 म्२ हन्येध्वम्३ म०॥ हन्येय१ हन्येवहि२ हन्येमहि३ उ०॥ आशीलिङ्॥ घानिषी
 ष्ट१ घानिषीयास्ताम्२ घानिषीरन्३ प्र०॥ घानिषीष्टाः१ घानिषीयास्थाम्२ घानि
 षीध्वम्३ म०॥ घानिषीय१ घानिषीवहि२ घानिषीम ॥ बधिषीष्ट१ बधिषीयास्ताम्२
 हि३ उ०॥

गुरु

वधिषीरन्३ प्र०॥ वधिषीष्टाः१ वधिषीयास्थाम्२ वधिषीध्वम्३ म०॥ वधिषीय१ वधिषी
 वहि२ वधिषीमहि३ उ०॥ लुङ्॥ अघानि१ अहसाताम्२ अहसन्त३ प्र०॥ अहथाः१ अ
 हसाथाम्२ अहध्वम्३ म०॥ अहसि१ अहस्व२ अहस्महि३ उ०॥ अघानि१ अघानिषा
 ताम्२ अघानिषन्त३ प्र०॥ अघानिष्टाः१ अघानिषाथाम्२ अघानिकुम्३ म०॥ अघा
 निषि१ अघानिषहि२ अघानिषमहि३ उ०॥ अवधि१ अवधिषाताम्२ अवधिषन्त३
 प्र०॥ अवधिष्टाः१ अवधिषाथाम्२ अवधिकुम्३ म०॥ अवधिषि१ अवधिषहि२ अव
 धिषमहि३ उ०॥ लृङ्॥ अघानिष्यत१ अघानिष्येताम्२ अघानिष्यन्त३ प्र०॥ अघा
 निष्यथा१ अघानिष्येथाम्२ अघानिष्यध्वम्३ म०॥ अघानिष्ये१ अघानिष्यावहि२
 अघानिष्यामहि३ उ०॥ अहनिष्यत१ अहनिष्येताम्२ अहनिष्यन्त३ प्र०॥ अहनिष्य
 थाः१ अहनिष्येथाम्२ अहनिष्यध्वम्३ म०॥ अहनिष्ये१ अहनिष्यावहि२ अहनिष्यामहि३ उ०॥

भा.रु

द्वैधीकरणार्थकः सकर्मकश्चिद्धिरधातुः॥ लङ्॥ छिद्यते१ छिद्येते२ छिद्यन्ते३ प्र०॥ छि
द्यसे१ छिद्येथे२ छिद्यध्वे३ म०॥ छिद्ये१ छिद्यावहे२ छिद्यामहे३ उ०॥ लिङ्॥ चिच्छि
दे१ चिच्छिद्यते२ चिच्छिद्यिरे३ प्र०॥ चिच्छिद्यिरे१ चिच्छिद्येथे२ चिच्छिद्यिध्वे३ म०
चिच्छिदे१ चिच्छिदिवहे२ चिच्छिदिमहे३ उ०॥ लुङ्॥ छेत्ता१ छेत्तारौ२ छेत्तारः३ प्र०
छेत्तासे१ छेत्तासाथे२ छेत्ताध्वे३ म०॥ छेत्ताहे१ छेत्तास्वहे२ छेत्तास्महे३ उ०॥ लृङ्॥
छेत्स्यते१ छेत्स्येते१ छेत्स्येते२ छेत्स्यन्ते३ प्र०॥ छेत्स्यसे१ छेत्स्येथे२ छेत्स्यध्वे३ म०॥
छेत्स्ये१ छेत्स्यावहे२ छेत्स्यामहे३ उ०॥ लोट्॥ छिद्यताम्१ छिद्येताम्२ छिद्येताम्३ प्र०
छिद्यस्व१ छिद्येथाम्२ छिद्यध्वम्३ म०॥ छिद्ये१ छिद्यावहे२ छिद्यामहे३ उ०॥ लङ्॥
अछिद्यत१ अछिद्येताम्२ अछिद्यन्त३ प्र०॥ अछिद्यथाः१ अछिद्येथाम्२ अछिद्य
ध्वम्३ म०॥ अछिद्ये१ अछिद्यावहि२ अछिद्यामहि३ उ०॥ विधिलिङ्॥ छिद्येन१ छि

गृह

द्येयानाम्२ छिद्यन्त३ प्र०॥ छिद्येथाः१ छिद्येयाथाम्२ छिद्येध्वम्३ म०॥ छिद्येव१ छि
द्येवहि२ छिद्येमहि३ उ०॥ आशीर्लिङ्॥ छिन्सीष्ट१ छिन्सीयात्ताम्२ छिन्सीरन्त३ प्र०
छिन्सीष्टाः१ छिन्सीयास्थाम्२ छिन्सीध्वम्३ म०॥ छिन्सीय१ छिन्सीवहि२ छिः
न्सीमहि३ उ०॥ लुङ्॥ अच्छेदि१ अच्छिन्ताताम्२ अच्छिन्तन्त३ प्र०॥ अच्छिन्त्याः१
अच्छिन्ताथाम्२ अच्छिन्ध्वम्३ म०॥ अच्छिन्ति१ अच्छिन्त्वहि२ अच्छिन्तमहि३
उ०॥ लृङ्॥ अच्छेत्स्यन्त१ अच्छेत्स्येताम्२ अच्छेत्स्यन्त३ प्र०॥ अच्छेत्स्यथाः१ अ
च्छेत्स्येथाम्२ अच्छेत्स्यध्वम्३ म०॥ अच्छेत्स्ये१ अच्छेत्स्यावहि२ अच्छेत्स्यामहि
३ उ०॥ ॥ इति धातुरूपाणि ॥ ॥ अथ निङ् न व्युत्पत्तिप्रकारः कथ्यते ॥ तत्रा
पूर्वकधातून्पादनप्रकारः नाम्नोधात्वर्थेण च प्रत्ययः पठमा चष्टे-यवयति॥ पठ
यन् इत्यादि॥ पठयते पठयेते इत्यादि वा सर्वत्र ॥ अश्नेनाति क्रामति॥ अश्वयति॥

धा.रु

हस्तिनातिक्लामति-हस्तयति॥ कंसंबभमाचष्टे॥ कंसंघातयति॥ अग्निनाहन्ति-
असयति॥ अश्वं करोति॥ अश्वयति॥ घटं करोति॥ घटयति॥ धातोः क्रियाकर्तृप्र
योजककर्तृनिष्ठव्यापारेण च॥ घटो भवति-यज्जदन्नः घटभावयति॥ यज्जदन्नो घ
टोत्पन्निकर्तृप्रयोजककर्तेत्यर्थः॥ देवदन्नो ग्रामं गच्छति-यज्जदन्नो देवदन्नं ग्रा
मं गमयति॥ भुवंतिष्ठति-ईश्वरो भुवनस्थापयति॥ चिन्नं दुष्यति-कामश्चिन्नं
दूषयति॥ इच्छाकर्मभूतादिच्छासमानाधिकरणाद्धानोरिच्छायांसन्॥ स्वक
र्तृकं यठनमिच्छति-पिपठिषतिपठितुमिच्छतीत्यर्थः॥ रोदितुमिच्छति-रुरुदि
षति॥ ग्रहीतुमिच्छति-जिघृक्षति॥ प्रसृमिच्छति-पिपृच्छिषति॥ कर्तुमिच्छ
ति-चिकीर्षति॥ भवितुमिच्छति-बुभूषति॥ गन्तुमिच्छति-जिगमिषति॥ धा
तोराशक्कायांसन्॥ कूलं पियतिषति-कूलं पतति किम् शक्तिपतनाश्रयः कूल

गुरु

मित्यर्थः॥ वृक्षाजिगमिषति-वृक्षागच्छति किम्॥ धातोः क्रियायाः यौनः पुन्येति
शये च यङ् यङ् लुक् च॥ भूधातुः॥ वोभूयते-वोभौति-वोभवति॥ पुनः पुनरतिश
येन वा भवतीत्यर्थः॥ सूधातुः॥ सोसूच्यते॥ गत्यर्थाद्धानोः कोटिल्येयङ्॥ कुटिलं
व्रजति-बाव्रज्यते॥ कुटिलंगच्छति-जङ्॥ म्यते लुवादिभ्यः क्रियागर्हायाय
ङ् गर्हितं लुप्यति॥ लोलुप्यते॥ गर्हितं चरति॥ चञ्चयते॥ अथात्मसंबन्धिः
भूतादिच्छाकर्मणाः सुवन्तात् इच्छायां क्यच्काम्यच्च॥ ऋषभमात्मन इच्छति-ऋ
षभीयति-ऋषभकाम्यति॥ आत्मनः पुत्रमिच्छति-पुत्रीयति-पुत्रकाम्यति॥ गा
मात्मन इच्छति-गव्यति-गोकाम्यति॥ यशस्यति-यशस्काम्यति॥ कर्मरूपाड्य
माना सुवन्तात्सहशाचारेक्यच्॥ पुत्रमिवाचरति॥ पुत्रयिषति छात्रं गुरुः॥ पुत्रकर्म
काचारसदृशोयः शिष्यकर्मकाचारस्तत्कर्तेत्यर्थः॥ द्विजं विष्णुवदाचरति विष्णुयति॥

धारु

प्रासादेइवाचरति-प्रासादीयतिकृत्याम् कर्तृरूपादुपमानासुवन्तात्मदशाचारे
क्यङ् ॥ कृष्णइवाचरति-कृष्णायते ॥ यशइवाचरति-यशायते ॥ यशस्यतेवा वि
द्वानिवाचरति-विद्वायते ॥ कुमारिवाचरति-कुमारयते ॥ गुर्वीवाचरति-गुरुय
ते ॥ त्वमिवाचरति-त्वयते ॥ अहमिवाचरति-मयते ॥ हरिणीवाचरति-हरिणाय
ते ॥ हरितायते ॥ उयमानभूतात्कर्तुः प्रातिपदिकात्मदशाचारे क्यिप् ॥ कृष्णइवाचर
ति-कृष्णति ॥ मालेवाचरति-मालाति ॥ कविरिवाचरति-कवयति ॥ पितेवाचर
ति-पितरति ॥ - इहमिवाचरति-इहामति ॥ राजेवाचरति-राजानति ॥ घोरि
वाचरति-घवति ॥ भृशादिशब्देभ्यो भवतीत्यर्थः भूततज्ञावेक्यङ् ॥ अभृशोभ्रशो
भवति भृशायते ॥ लोहितशब्दाद्भवतीत्यर्थः भूततज्ञावेक्यङ् ॥ अलोहितो लोहितो
भवति-लोहितायते-लोहितायति ॥ पटत्यटद्भवति-पटपटायते ॥ पार्यकर्तुम्

गृह

त्सरुतइत्यर्थः ॥ शब्दादिशब्देभ्यः करोत्यर्थेक्यङ् ॥ शब्दं करोति शब्दायते ॥ वै
रं करोति-वैरायते ॥ मुरगुदिशब्देभ्यो धात्वर्थेणिच् ॥ मुरगं करोति ॥ मुरगयति ॥
हलिंगुगहति-हलयाति ॥ तूस्तानि विहन्ति-वितूस्तयति ॥ पाशं विमुञ्चति-वि
पाशयति ॥ रूपं पश्यति-रूपयति ॥ वीरायौ पगायति-उपवीरायति ॥ तूलेनानु
कुषाति-अनुतूलयति ॥ तूलेनानुघट्टयतीत्यर्थः श्लोकैरूपस्तौति-उपश्लोक
यति ॥ सेनयाऽभियानि-अभिषेकायति ॥ लोमान्पनुमार्ष्टि-अनुलोमयति ॥ व
र्मणा संनश्यति-संवर्मयति ॥ इत्यपूर्वधातून्पादनप्रकारः ॥ ॥ अथ लकारा
र्थविचारः अनयननभूते स्मृतिबोधकयद्योगेयच्छब्दयोगाभावे लृङ् ॥ यथा
स्मरसि कृष्णगो कुले वत्स्यामः यच्छब्दयोगेन अभिजानासि कृष्णयदने अभुञ्ज
हि ॥ साकाङ्क्ष स्मृतिबोधकयद्योगे भूतानयनने लृङ् लङ् च स्मरसि कृष्णगो

कुलेवत्स्यामस्तत्रगाथायिष्यामः स्मरसि कल्पगोकुलेऽवसामस्तत्रगाथाचारया
 मवा यरोक्षेऽनद्यतनभूतेलिङ् राजांचकार ॥ अय-रुवेलिङ् ॥ कलिङ्गे खवात्सीरि
 निप्रश्ने ॥ नाहंकलिङ्गान्जगामेत्युत्तरंसाय-रुवम् समीपकालप्रश्नेलिङ् प्राप्नोत्
 इलियौ ॥ देवदत्तः अगच्छत्किम् जगामकिम् स्मशब्दयोगेभूतेयरोक्षानद्यतने
 लङ् ॥ यजतिस्मयुधिष्ठिरः स्मयोगेअयरोक्षेभूतेअनद्यतनेलङ् ॥ एवंस्मपितात्र
 वीति ननुशब्दयोगेप्रश्नोत्तरेभूतेलङ् अकार्षीः किमितिप्रश्ने ननुकरोमिभोरि
 त्युत्तरम् नशब्दयोगेनुशब्दयोगेचप्रश्नोत्तरेभूतेलुङ् लङ् वा ॥ अकार्षीः कि
 मितिप्रश्नेनकरोमि-नाकार्षेवा-नुकरोमि-वकार्षेवेत्युत्तरम् ॥ पुराशब्दयो
 गेस्मशब्दयोगाभावेभूतानद्यतनेलुङ् लङ् ॥ इहपुराछात्राअवात्सुः वसन्तिवा ॥
 इतिभूतकालः ॥ ॥ अथभविष्यत्कालः ॥ निश्चयद्योतकस्ययावच्छब्दस्य

पुराशब्दस्यचयोगेभविष्यतिलङ् ॥ यावदुक्ते-पुराभुक्ते-निश्चयंभोक्ष्यतेइ
 त्यर्थः ॥ कदाकर्हिशब्दयोर्योगेलङ् ॥ यथायोगंलुङ् लृटौवा ॥ कदाभुक्ते-भोक्ष्य
 ते-भोक्तावा-कर्हिभुक्ते-भोक्ष्यते-भोक्तावा ॥ मुहूर्तानन्तरेलङ् लङ् लृट् लृच्
 उपाध्यायश्चेदागच्छेत्-अगच्छति-आगमिष्यति-आगन्तावा ॥ अथत्वंछ
 न्दोऽधीय ॥ शिप्रवाचकशब्दयोगेलृट् ॥ हविश्चेदाशुयास्यति-शीघ्रंवप्स्यामः
 आशंसावाचकयोगेलिङ् ॥ गुरुश्चेदुपेयादाशंसेऽधीयीय ॥ इतिभविष्यत्का
 लः ॥ क्रियायाअनिष्यन्नोहेतुहेतुमद्भावाद्भूतेभविष्यतिचलङ् ॥ मुहूर्तिश्चे
 द्भविष्यन्नदासुभिश्चमभविष्यत् वर्तमानसमीपभूतेलुङ् लङ् ॥ कदाआगतो
 ऽसि-अयमागच्छामि-आगमंवा ॥ वर्तमानसमीपेभविष्यतिलङ् लृट् च
 कदाआगमिष्यसि-अयमागच्छामि-आगमिष्यामिवा ॥ इच्छार्थकपदयो

धा.रु गेलिङ्लोटो इच्छामिभुंजीय-भुक्तांवाभवान्॥ इच्छार्थकधातोवर्तमानका
लेलिङ्लोटो ॥ इच्छेत्-इच्छति॥ क्रियाशक्तौलिङ् त्वंभारवहेः क्रियायोगेः
तायांलिङ् त्वंकन्यावहेः माङ्योगेलुङ् ॥ माकार्षीः॥ उभयोधात्वौविशेषणक्रि
याकारानुरोधेनविशेषणधातोर्भूतभविष्यद्वर्तमानाकालाः वसन्द्दर्श ॥ सो
मयाजीभविता ॥ आगतोऽस्मि ॥ वक्ष्यमाणाआस ॥ इत्यादि॥ धात्वोः कार्यकार
णभावेलिङ् ॥ क्लृप्तंनमेच्चेत्सुखंयायात् इतिलकारार्थविचारः ॥ ॥ इतिति
ङन्तमुत्पत्तिप्रकारः समाप्तः ॥ ॥ काश्यांविद्याप्रकाशाख्येमुद्रायन्त्रनि
केतने ॥ मुद्रितेयंशिलावर्णः श्रीमल्लश्मणाशर्मणा ॥ ॐ ॥ फरणीन्द्ररत्न
वज्राचार्यस्य पुस्तकमिदम् ।

७५